

Kóti Árpád színházai*

És ez megint Kóti Árpád színháza! Mert neki többféle színháza is volt. Csak-hogy kedves barátaim! Itt most a koporsó nem üres színpadi kellék, nem egy megírt dráma csúcspontján vagyunk, hanem egy megismételhetetlen utolsó jelenetnél. És nem nézők vagyunk, hanem szereplők ennél a darabnál, hiszen fájdalmunk, döbbenetünk és gyászunk hozott ide bennünket a Nagyerdei ravatalozóba.

A Csokonai Színház volt legállandóbb színháza.

A Ruszt József és Lengyel György színházában, ahol Gerbár Tibor, Novák István, Oláh György és Simor Ottó (elnézést, akiken nem említettem) játszottak, a színház legendás gárdájából (hadd jegyezzem meg, hogy ennek én is tanúja és szereplője lehettem) nehéz volt kitűnni. Mégis volt előadás, ami csak róla szólt. Egy süllyedő, hál' istennek soha vissza nem térő parasztvilág volt, amiben mi felnőtünk. Különös sorsok, hangulatok, drámai, tragikus vagy groteszkbe hajló helyzetek adták az élményvilágot. Ebbe beletartozott a tehénlegeltetés, az eltitkolt úgynevezett feketevágás vagy egy kisborjú születése. Ezeket hány-szor, de hány-szor felelmegettük! Ilyen élményeket hozott magával, a nehéz sorsot, a küzdelmet vagy a dacos ellenállást és azt, ami segített mindezt túlélni: a HUMORÁT.

Ha színpadra lépett, nem kellett kitalálnia semmit. Ő nem művészkedett, hanem élte tovább életét a színpadon. 55 éve találkoztunk a karcagi vasútállomáson, én felvételire mentem, ő Békéscsabára, és 32 évet játszottunk itt együtt a Csokonai Színházban. Közös szerepeinket felsorolni majdnem lehetetlen.

A másik látványos színház, amelynek ő nézője volt, amelyet nagyon szeretett, a sport volt. És politizált is. Nem szerette a piros színt, és amit az takart, a diktatúrát. Politikai állásfoglalását, a maga sajátos módján fejezte ki. Amikor Zsi-vóczki Gyula bejutott 1968-ban a mexikói olimpián a kalapácsvetés döntőjébe, Árpi ült a klubban a tévé előtt, a győztes dobás után felugrott: „Bravó Gyulám! A kalapácsvetést eldobtad, most már a sarlót kéne valahogy eldobni!” Persze, hogy

* Elhangzott a Nemzet színészének temetésén 2015. május 8-án Debrecenben a nagyerdei Köztemetőben.

behívták fegyelmire. „...és különben is Kóti elvtárs! A sarló és a kalapács már rég nincs a címerben.” (A fiatalok kedvéért, a gyűlölt Rákosi-címer közepén búzakalász koszorúban egy sarló és kalapács volt.) És Áрпи egy briliáns mondatokkal vetett véget a tárgyalásnak: „Hát nem veszitek észre, hogy ez majdnem ugyanaz?”

Szerette a focit, de igazi nagy szerelme az atlétika volt. Pontosán tudta, ki hol mikor, mennyit ugrott, mit futott centire, századmásodpercre. Ha nem együtt néztük, egy-egy esemény után csengett a telefonom: „Láttad, hogy futott Yusian Bolt, vagy milyen gól rúgott Messi?”

Egy beváratlan terve maradt, egy Ady- és József Attila-est. Egyszer felmentem hozzá, az asztalon kiterítve egy Ady- és egy József Attila-kötet. Össze akarta boronálni, amit szerelemről, hazáról, magyarságról mondanak. Széttárta karját: „Látod, ugyanazt mondják, egyem meg a szívüket.” Mintha barátai, közvetlen ismerősei volnának.

Volt egy másik nagyon fontos élettére: a családja. Felesége Ildi, aki támasza volt, szövegtanuló partnere, ápolója számos betegségében. „Te, ha nem Ildi volna a feleségem, én már sehol se lennék!” – mondta. Ebben én mélyen egyetértettem vele. Innen kívánok megbékélést, Ildi neked, fiaidnak, unokáitoknak. Ha születtünk, temetnünk is kell.

Volt még egy egyszemélyes színháza, és nekem így marad meg: kezében cigarettá, előtte sör és sztorizik. Egy fél színháztörténet volt a fejében. Sajnos, nem jegyeztük le. Ha embert barátjáról lehet megismerni, akkor Kóti Áрпи igen-igen jó ember lehetett, mert száz és száz barátja volt a szakmából és az élet minden területéről. Azt mondta nekem többször: „Ha meghalok, te mondd a búcsúztatót. De nehogya valami ájtatos baromságot mondj!” Nem volt alkalmunk megbeszélni, de most kérdezem: Áрпи, ilyesmire gondoltál? Mesélted, egyszer felhívott egy közvélemény-kutató. Három kérdést tett föl, a harmadik: Művész úr szerint, van-e élet a halál után? Azt mondtad: Azt nem tudom, hogy a halál után van-e élet, de a halál előtt nincs, az biztos! Most mondom neked, te teljes életet éltél, és élsz a halál után is: a Csokonai Színház falai között, a közönség és a mi emlékezetünkben. És most akkor elengedünk.

Ja, még valami: Messi kedden két gólt rúgott a Bayernnek, és nem hívtál fel.